

# Anayasa Mahkemesi Kararları ve 7499 Sayılı Kanun Değişiklikleri Çerçevesinde Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması<sup>(\*)</sup>

## Deferral of the Announcement of the Judgement within the Framework of the Decisions of the Constitutional Court and Amendments of the Law 7499

Ahmet Kemal AKGÜL<sup>(\*\*)</sup>

### Öz:

Mağdurun zararını gidermeyi ve suç failinin cezalandırması yerine ıslahını amaçlayan hükümün açıklanmasının geri bırakılması onarıcı adalet anlayışının ürünüdür. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, müsadereye ilişkin hükümler hariç olmak üzere hükümün sanık hakkında hukuki sonuç doğurmasını ifade eder. Kurum, ilk olarak yalnızca çocuk failler hakkında uygulanmıştır. Sonraki aşamada yetişkinlerin de sürece dahil edilmesi ve şikayete tabi olmayan suçlarda da uygulanması sağlanarak kapsamı oldukça genişlemiştir. Ancak kurumun geniş kitlelere hitap etmesi ve yoğun şekilde uygulanması sorunları da beraberinde getirmiştir. Önceki dönemlerde kanun yolunun ne olması gerektiği, itiraz mercinin dosyanın esasına dair inceleme yapıp yapamayacağı, müsadere edilen eşyanın akıbeti gibi konular tartışmalara neden olmuştu. Ancak en çok tartışılan konu, hükümün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı gidilecek kanun yolunun yetersizliği idi. Esasen bu sorunlar uygulamadan veya itiraz mercileri ile Yargıtay'ın farklı kararlar almalarından kaynaklanmaktaydı. Kurumun kanun yolu, müsadere ve kabul şartına ilişkin sorunlu alanları nedeniyle Anayasa Mahkemesi bazı fıkralar yönünden iptal kararları vermiş, bu kararların ardından en son 7499 sayılı Kanun değişikliği ile düzenlemeler yapılarak, kurum daha makul bir zemine oturtulmuştur.

### Anahtar Kelimeler:

Anayasa Mahkemesinin İptal Kararları, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Onarıcı Adalet, Kanun Yolu, 7499 Sayılı Kanun Değişikliği.

<sup>(\*)</sup> Hakem denetiminden geçmiştir.  
Makalenin geliş tarihi: 01.05.2024 - Makalenin kabul tarihi: 04.06.2024.

<sup>(\*\*)</sup> Cumhuriyet Savcısı, Ankara Adliyesi, Ankara-Türkiye,  
E-posta: sav.ahmetkemalakgul@gmail.com,  
Orcid ID: <https://orcid.org/0009-0008-6228-5255>.

**Abstract:**

Deferral of the Announcement of the Judgement, which aims to compensate the victim and rehabilitate the perpetrator of the crime instead of punishing him, is the product of the concept of restorative justice. Deferral of the Announcement of the Judgement means that the verdict does not have legal consequences for the defendant, except for the provisions regarding confiscation. The institution was first applied only to child perpetrators. In the next stage, its scope was expanded considerably by including adults in the process and applying it to crimes that were not subject to complaint. However, the fact that the institution appeals to large masses and is implemented intensively has brought along problems. In previous periods, issues such as what the legal remedy should be, whether the objection authority could examine the merits of the file, and the fate of the confiscated goods had caused discussions. However, the most discussed issue was the inadequacy of the legal remedy against the decision to postpone the announcement of the verdict. Essentially, these problems resulted from the implementation or the different decisions taken by the appeal authorities and the Supreme Court. Due to the problematic areas of the institution regarding legal remedy, confiscation and acceptance condition, the Constitutional Court gave annulment decisions, and in line with these decisions, regulations were made with the latest amendment to Law No. 7499, and the institution was placed on a more reasonable basis.

**Keywords:**

Annulment Decisions of the Constitutional Court, Deferment of the Announcement of the Verdict, Restorative Justice, Legal Remedy, Amendment to Law No. 7499.

**GİRİŞ**

Hukuk sistemlerinde oldukça uzun süre cezalandırıcı adalet anlayışı etkili olmuştur. Bu anlayışta işlenen suçun asıl mağduru devletin kendisidir. Gerçek kişiler ise ikinci planda kalmaktadır. Mağdur olan gerçek kişilerin zararlarının karşılanıp karşılanmadığı veya failin topluma kazandırılması gibi hususlar herhangi bir önem arz etmez. Yalnızca suç failinin cezalandırılması ile adaletin sağlanabileceği ve toplum düzeninin korunabileceği düşüncesi hâkimdir<sup>1</sup>. Ancak zaman içerisinde failerin ıslah edilememesi ve topluma kazandırılmaması, artan suç oranları, özellikle basit suçlarda verilen hapis cezalarının iyileşmeden ziyade suçun normalleşmesine sebep olması, mağdurların zararlarının giderilmesi yönündeki beklentileri, suça ulaşım vasıtalarının kolaylaşması gibi hususlar onarıcı adalet kavramını gündeme getirmiştir. Onarıcı adalet bir yandan mağdurun zararının giderilmesini ve yargılama nedeniyle ikinci kez mağdur edilmesini önlemeyi hedeflerken, diğer taraftan da failin cezalandırma haricinde yöntemlerle ıslahını ve topluma kazandırılmasını amaçlar<sup>2</sup>. Anglo-sakson menşeli bir kavram olan onarıcı adalet son 40

<sup>1</sup> Ekrem Çetintürk, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 55.

<sup>2</sup> Çetintürk, s. 58; Abdullah Batuhan Baytaç, 'Onarıcı Adalet Genel Bir Bakış', İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 71, Sayı: 1, Yıl: 2013, ss. 117-129, s. 126.

yılda Kıta Avrupası sistemlerinde de etkinliğini artırmaya başlamıştır<sup>3</sup>. Çok sayıda uygulama biçimi bulunan onarıcı adaletin Türk ceza adaleti sisteminde kovuşturma aşamasındaki örneği hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıdır (HAGB).

Mağdurun zararını gidermeyi ve suç failine deyim yerindeyse bir şans daha vermeyi esas alan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu hukuk sistemimize girdiğinden beri doktrinde ve uygulamada eleştirilerin hedefi olmuştur. Yargıtay'ın da bazı konularda zaman içerisinde birbirine taban tabana zıt kararlar vermesi, zaten olmayan uygulama birliğinin daha da zayıflamasına neden olmuştur. Kurum kimi zaman, düzenleniş şekli itibariyle, kimi zaman ise uygulanma şekli itibariyle eleştirilmiştir. Bu sorunlar zamanla Anayasa Mahkemesinin önüne bireysel başvurular, iptal ve itiraz davaları yoluyla gelmiş, hak ihlalleri ve iptal kararları verilmiştir. Anayasa Mahkemesi ve doktrinde en çok hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yönelik kanun yolu mekanizmasının işlevsiz olması, kurumun uygulanmasının sanığın kabulü şartına bağlanmış olması ve müsadere konularına dikkat çekilmiştir. Kurumun bahse konu sorunlu alanları çok defa kanun değişikliği ile giderilmeye çalışılmıştır. Ancak yapılan düzenlemeler bir sorunu çözerken başka bir sorunun oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle kurumun sorunlu alanlarının değerlendirilebilmesi için ilk olarak hukuk sistemimizdeki gelişim sürecini incelemek gerekir.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması kurumu Türk hukuk sisteminde ilk defa 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda<sup>4</sup> yapılan düzenlemeyle suça sürüklenen çocuklar (SSÇ) hakkında uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. Ardından 2006 yılında yürürlüğe giren 5560 sayılı Kanun'un<sup>5</sup> 23. maddesindeki düzenleme ile Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 231'de yapılan değişiklik neticesinde yetişkinler hakkında da kurumun uygulanması sağlanmıştır. SSÇ'ler ile yetişkinler arasında SSÇ'lere uygulanan denetimin süresinin kısıllığı dışında bir farklılık kalmamıştır. 2008 yılında yürürlüğe giren 5728 sayılı Kanun'un<sup>6</sup> 562. maddesindeki düzenleme ile hapis cezasına ilişkin bir yıl olan sınır, iki yıl olarak değiştirilmiş, inkılap kanunlarında yer alan suçlar hariç olmak üzere şikâyet tabi suç ayrımı yapılmaksızın kurumun tüm suçlarda uygulanması sağlanmıştır. 2010 yılında yürürlüğe giren 6008 sayılı Kanun'un<sup>7</sup> 7. maddesindeki düzenleme ile CMK m. 231'de yapılan değişik-

<sup>3</sup> Baytaç, s. 126.

<sup>4</sup> 15.07.2005 Tarih ve 25876 Sayılı Resmi Gazete'de (R.G.) Yayımlanarak Yürürlüğe Girmiştir.

<sup>5</sup> 19.12.2006 Tarih ve 26381 Sayılı R. G.' de Yayımlanarak Yürürlüğe Girmiştir.

<sup>6</sup> 08.02.2008 Tarih ve 26781 Sayılı R. G.' de Yayımlanarak Yürürlüğe Girmiştir.

<sup>7</sup> 25.07.2010 Tarih ve 27652 Sayılı R. G.' de Yayımlanarak Yürürlüğe Girmiştir.

lik sonucu HAGB kararının uygulanabilmesi, sanığın kabulüne bağlanmıştır<sup>8</sup>. 2023 yılında yürürlüğe giren 7445 sayılı Kanun'un<sup>9</sup> 21. maddesi ile CMK'nın 231/12 maddesinde yapılan değişiklik neticesinde, itiraz kanun yolunda, itiraz mercinin usul incelemesinin yanı sıra esas incelemesini de yapabileceği düzenlenmiştir.

En son Anayasa Mahkemesi'nin (AYM), kurum ve kurumun uygulanma şekli nedeniyle vermiş olduğu iptal kararlarının ardından kanun koyucu tarafından 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun<sup>10</sup> kabul edilmiş, bu şekilde kurum köklü değişikliklere uğramıştır. Söz konusu değişikliklerle birlikte, HAGB'nin sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmaması yönündeki düzenlemeye, müsadereye ilişkin hükümler yönünden istisna getirilmiş, HAGB kararı verilebilmesi için sanığın kabulü şartı kaldırılmış ve karar istinaf kanun yoluna tabi kılınmıştır.

Bu çalışmada hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumuna ilişkin genel bilgiler verilmekten ziyade, özellikle Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru ve iptal kararları ile 7499 sayılı Kanun değişikliği kapsamında gelişen kurumun olumlu yönleri ve sorunlu alanları incelenecektir.

## I. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASINI KABUL ŞARTI

6008 sayılı Kanun değişikliğine kadar hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için sanığın kabulü şartı aranmıyordu. Ancak bu dönemde beraat kararı verilmesi gereken durumlarda, HAGB kararları verildiği yönünde gelen şikâyetlerde ve kanun yararına bozma taleplerinde artış yaşandı<sup>11</sup>. Bunun üzerine kanun değişikliği ile HAGB'nin uygulanabilmesi için sanığın bunu kabul etmesi şartı getirildi. Bu sayede sanık HAGB'yi kabul etmeyerek kendisine isnat edilen suçun kanun yolu aşamasında esaslı incelenmesini isteyebilecekti<sup>12</sup>.

HAGB'yi kabul şartı ile sanığın kanun yolu incelemesi bakımından kaygılarının giderilmesi amaçlanmıştır. Ancak bu sefer de kabul iradesinin hangi aşamada sorulacağı hususu tartışılmıştır. Doktrinde, henüz yargılamanın başında, deliller toplanmamışken sanığın cezasının ertelenmesini isteyip iste-

<sup>8</sup> Caner Gürühan, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi', TBB Dergisi, Sayı: 111, Yıl: 2014, ss. 133-162, s. 134-135.

<sup>9</sup> 05.04.2023 Tarih ve 32154 Sayılı R. G.' de Yayımlanarak Yürürlüğe Girmiştir.

<sup>10</sup> 12.03.2024 Tarih ve 32487 Sayılı R. G.' de Yayımlanarak Yürürlüğe Girmiştir.

<sup>11</sup> Akif Yıldırım, 'Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi', Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı: 11, Yıl: 2018, ss. 435-480, s. 450.

<sup>12</sup> Ali Tanju Sarıgül, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Denetiminde Kanun Yolu Sorunu', TBB dergisi, Sayı: 125, Yıl: 2016, ss. 59-84, s. 77. (Kısaltma: Sarıgül, Kanun Yolu).

mediğini sormanın sanığı baskı altına alacağı ifade edilmiştir. Sanığın daha ilk sorguda o anki psikoloji içinde baskı altında karar vermesinin güç olduğu belirtilmiştir<sup>13</sup>. Önerilen çözümler ise hükümden evvel, son söz öncesinde HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulması<sup>14</sup> ya da hüküm sanığa açıklanıp, HAGB'nin sonuçları da anlatıldıktan sonra kabul edip etmediğinin sorulması şeklindedir<sup>15</sup>.

Anayasa Mahkemesi de önüne gelen dosyalarda HAGB'yi kabul hususunu değerlendirmiştir. Anayasa mahkemesinin 2011/41 E. sayılı dosyasında yapılan itiraz başvurusunda<sup>16</sup>, kabule bağlı olarak HAGB'nin uygulanması nedeniyle, sanığın ya HAGB'yi kabul etmek zorunda kalacağı, ya da hapis veya adli para cezası ile karşı karşıya kalacağı, sanığa temyiz hakkı tanınırken, aynı zamanda mahkûmiyet hükmü ile karşı karşıya bırakıldığı, ancak hiç kimsenin kendi aleyhinde beyanda bulunmaya zorlanamayacağı hususları belirtilerek sanığın kabulü şartına ilişkin hükümün iptali talep edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi ise, kabule ilişkin kural sayesinde HAGB'nin sanığın talebine göre verilebileceğini, sanığın kendi aleyhinde beyanda bulunmaya zorlanmasının söz konusu olmadığını, kabul şartı ile sanığın iradesine önem verildiğini, sanığa kararı temyiz aşamasına götürme imkânı tanıyan kuralın, Anayasa ve ceza hukukunun temel ilkelerine aykırı olmayıp, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğunu belirterek oy birliği ile itirazın reddine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin belirtilen kararının ardından geçen sürede, HAGB kurumuna ilişkin yasal düzenlemeler ve kurumun uygulamasına dair sorunlar artmaya başlamıştır. Çok sayıda dosya kanun yararına bozma yoluyla Yargıtay'ın önüne gelmiş, Yargıtay'ın da farklı zamanlarda farklı kararlar verdiği görülmüştür. Benzer şekilde Anayasa Mahkemesine de çok sayıda bireysel başvuruda bulunulmuştur. Bu başvurulardan bazıları birleştirilerek Atilla Yazar ve diğerleri başvurusu adı altında karara bağlanmıştır<sup>17</sup>.

<sup>13</sup> Yener Ünver/ Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 691; Ersan Şen/ Mert Maviş, Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 40; Devrim Güngör/ Güneş Okuyucu- Ergün, 'Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Sayı: 4, Yıl: 2016, ss. 1951-1965, s. 1958; Can Canpolat, 'Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Çerçevesinde Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Müessesesine İlişkin Bir İnceleme', Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, Yıl: 2023, ss. 1271-1295, s. 1284; Sarıgül, Kanun Yolu, s. 77.

<sup>14</sup> Nur Centel/ Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, 21. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2022, s. 875; Şen/Maviş, s. 40; Güngör/ Okuyucu- Ergün, s. 1959.

<sup>15</sup> Sarıgül, Kanun Yolu, s. 78.

<sup>16</sup> AYM, E. 2011/41, K. 2012/25, 16/02/2012.

<sup>17</sup> AYM, Atilla Yazar ve diğerleri [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022.

Söz konusu kararda HAGB'nin kabulü meselesi, kabulün sorulma zamanı bakımından ele alınmıştır. Kararda özetle, iddianamenin kabulü ile birlikte sanığın ceza alma ihtimali nedeniyle belli seviyede bir baskının oluşacağı, sanığa henüz duruşmanın başında ve çoğu kez savunması alınırken HAGB'yi kabul edip etmediğinin sorulmasının bu baskıyı artıracığı, HAGB'yi kabul ederek mahkeme üzerinde suçu kabul ettiği yönünde kanaat oluşturacağını düşündüğü için teklifi reddedebileceği, henüz deliller ortaya konmadan sanığın ihtimal hesaplarına girişmesine ve bilinmezlik içinde irade açıklamasına neden olunabileceği, bu şekilde kendi hayatıyla kumar oynamaya mahkûm edildiği belirtilmiştir. Yine kararda, bariz hukuka aykırılıklara dair örnekler verilerek sanıkların irade beyanlarının istismar edildiği belirtilmiştir<sup>18</sup>. Ayrıca kararda bir çözüm önerisi olarak, sanığın HAGB'yi kabul edip etmediğinin mahkûmiyet hükmü okunduktan sonra tefhim ya da tebliğ yoluyla sorulması gerektiği, böylece sanığın durumunu değerlendirerek lehine olduğunu düşündüğü kararı almasına imkân tanınacağı ifade edilmiştir<sup>19</sup>.

Anayasa Mahkemesi sonraki tarihli iptal kararında<sup>20</sup> ise, yukarıda belirtilen bireysel başvuru kararında açıklanan hususlara atıfta bulunarak, sanığın HAGB'yi kabul edip etmediğine yönelik sorunun ne zaman sorulacağı konusunda, mahkûmiyet hükmünün ardından sorulmasına dair bir güvencenin olmaması nedeniyle kanunilik şartının bulunmadığını, ayrıca sanığa aşırı bir külfet yüklediği ve ölçülü olmadığı sonucuna ulaşarak kuralın iptaline karar vermiştir<sup>21</sup>.

Kanımızca, HAGB'nin yargılamanın ilk aşamasında sorulmasının sanıklar üzerinde baskı oluşturduğu özellikle Anayasa Mahkemesinin kararında geçen "ifade alınmadan HAGB kararı verilmesi, kabul etmeyen sanık hakkında HAGB kararı verilmesi" gibi örnekler düşünüldüğünde bir an için doğru kabul edilebilir. Ancak uygulamada genellikle, bu tarz örneklerin azınlık olduğu, büyük çoğunlukla HAGB'nin cezalandırma ihtimaline binaen sorulduğu ve beraat etme ihtimalinin de olduğu hakimler tarafından sanıklara anlatılmaktadır. Farklı bir pencereden bakılırsa, hakkında düzenlenen iddianame nedeniyle cezalandırılacağı kaygısıyla ilk duruşmaya gelen sanığa, beraat etme ihtimali hatırlatılarak, olur da ceza alırsa cezasının ertelenmesini isteyip istemeyeceğinin sorulması, sanığın cezaevine girme kaygısını hafifletecektir. Nitekim uygulamada, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumundan en memnun olanlar da sanıklardır. Bu bakımdan sanığın kabulünün erken sorulması, sanık üzerinde baskı oluşturmayacağı gibi, bariz hukuka aykırı kararların verilmesinin de nedeni değildir.

<sup>18</sup> AYM, Atilla Yazar ve diğerleri, § 160-164.

<sup>19</sup> AYM, Atilla Yazar ve diğerleri, § 177.

<sup>20</sup> AYM, E. 2022/120, K. 2023/107, 01/06/2023.

<sup>21</sup> AYM, E. 2022/120, K. 2023/107, § 44.

Ayrıca gerek doktrinde gerekse de Anayasa Mahkemesi kararında öngörülen çözüm önerisinin uygulamada karşılığı bulunmamaktadır. Çünkü HAGB kararı verilen suçlar tabiatı gereği basit suçlardır. Suçların cezasının azlığı nedeniyle sanıklar genellikle ilk celsede ya duruşmadan başışık tutulmak istemekte ya da mazeretsiz olarak sonraki duruşmalara katılmamaktadırlar. Oysa önerilen çözümün yerine getirilmesi için hüküm açıklanırken HAGB’yi kabul edip etmediği sorulacağından son duruşmaya sanığın katılması gerekir. Ancak sanığın son duruşmaya katılmaması durumunda ne yapılacağı sorunludur. Sanık lehine olan bir uygulamayı sormak için zorla getirme veya yakalama kararı çıkartılması elbette mümkün değildir. Anayasa Mahkemesi kararında belirtildiği şekilde tebligat çıkartılarak kabule ilişkin görüş bildirmesi beklenen sanığın, bildirmediği takdirde iradesini ne şekilde yorumlamak gerektiği de belli değildir. Dolayısıyla, sanığın kabule dair iradesini erken beyan etmek zorunda olmasını bir baskı unsuru olarak kabul edip, tebligata cevap vermemesinden anlam çıkarmak çelişkilidir.

Neticeten, Anayasa Mahkemesinin kabul şartına ve kanun yoluna ilişkin fıkralar ile diğer fıkraları iptal etmesi üzerine yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun değişikliği kapsamında, HAGB’de kanun yolu istinaf olarak değiştirilmiş ve isabetli olarak sanıkların etkili kanun yoluna gidebilmeleri için getirilen kabul şartı ortadan kaldırılmıştır. Bu bakımdan kanımızca, itiraz yolundan vazgeçilmesinde, sadece itiraz kanun yolunun yetersizliği değil, aynı zamanda kabul şartının işin içinden çıkılmaz hal alması da etkili olmuştur.

## II. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASINDA KANUN YOLU

Anayasa mahkemesinin iptal kararının ardından 7499 sayılı Kanun değişikliği ile HAGB kararına karşı gidilebilecek kanun yolu olarak istinaf kanun yolu belirlenmiştir. (CMK 231/12) Ancak maddede “272. maddenin 3. fıkrası hükümleri saklı kalmak kaydıyla” denilerek, bazı hususlar yönünden HAGB kararına karşı istinaf yolu kapatılmıştır. Buna göre “on beş bin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine ve kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümlere” karşı hem genel hükümlere göre hem de HAGB kararı verilmesi nedeniyle istinaf kanun yolu kapatılmıştır. (CMK m. 272/3-a-c) (CMK m. 231/12-3)

7499 sayılı Kanun değişikliği ile birçok kanunda süreler bakımından düzenlemeler yapılmıştır. Genel olarak yedi gün, on gün, on beş gün olarak belirtilen süreler, iki hafta, otuz gün olarak belirtilen süreler ise bir ay olarak belirlenerek yeknesaklık sağlanmıştır. Bu kapsamda daha önce yedi gün olan istinaf süresi 7499 sayılı Kanun’un 18. maddesi gereğince iki haftaya çıkarılmıştır. Yine değişiklikten önce sürenin başlangıcı olarak hükmün açıklanması öngörülürken, değişiklikte birlikte istinaf süresi hükmün gerekçesi ile birlikte tebliğ tarihinden itibaren başlayacaktır.



HAGB kararının açıklanması halinde öngörülen kanun yolu itiraz kanun yoludur. Ancak itiraz merci açıklanan hükmü yalnızca usulen inceleyebilecek, esasa ilişkin inceleme yapılamayacaktır. (CMK m. 231/11) Zaten öncesinde istinaf incelemesinde esas yönünden inceleme yapılmış olacaktır. 7499 sayılı Kanun değişikliği öncesi, HAGB kararına itiraz edilip, HAGB'nin açıklama kararına karşı istinaf yoluna gidilebilirken, kanun değişikliği ile tam tersi bir durum oluşmuştur. Bu durumda ilk önce istinaf merci esas ve usul yönünden inceleyecek, açıklama durumunda ise itiraz merci yalnızca usul yönünden inceleyecektir.

7499 sayılı Kanun değişikliğine kadar HAGB kararına karşı kanun yolu olarak itiraz kanun yolu öngörülmekteydi. Ancak itiraz incelemesinin maddi olarak mı, yoksa şekil yönünden mi yapılacağı, incelemenin kapsamının ne olduğu, hangi işlemlerin itiraz incelemesinde yapılabileceği gibi konulardaki belirsizlik eleştirilere neden olmuştu. Bu duruma bir de ilk derece mahkemelerince verilen bariz hukuka aykırı HAGB'lerin itiraz makamlarınca reddedilmesi eklenince kurum iyice sorunlu hale gelmeye başlamıştı.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu (CGK) eski tarihli (2009) kararında<sup>22</sup> HAGB kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyen mercinin yalnızca şekil yönünden inceleyebileceğini, yani HAGB'nin uygulanması bakımından yalnızca objektif şartların bulunup bulunmadığını denetleme yetkisinin olduğunu belirtmiştir. Akabinde 2010 yılında yürürlüğe giren 6008 sayılı Kanun değişikliği ile gelen “HAGB'nin sanığın kabulüne bağlı olması” kuralı bir nebze kanun yolu anlamında fayda sağlamış ise de, uygulamada yaşanan sorunları çözememiş, itiraz incelemesi şekil bakımından yapılmaya devam etmiştir. Yargıtay sonraki (2013) kararında<sup>23</sup> ise, uygulamadaki sorunları görmüş ve içtihat değiştirerek, itiraz mercinin hem şekli hem de maddi yönden inceleme yapabileceğini belirtmiştir.

Değişiklik ve Yargıtay'ın yeni kararıyla birlikte artık sanık hakkında HAGB kararı verilmesi halinde itiraz merci için esasına girebileceğinden, HAGB kararı verilmemesi halinde ise istinaf- temyiz kanun yolunda için esasına girilebileceğinden sistemin makul bir zemine oturduğu söylenebilirdi. Ancak yıllar içerisinde uygulamada bariz hukuka aykırı kararların verildiği, bu kararları inceleyen itiraz mercilerinin ise, şablon cümleler ile itirazları reddettikleri görüldü. Yine bazı itiraz mercilerinin ve Yargıtay Ceza Dairelerinin yukarıda belirtilen 2013 tarihli CGK kararına rağmen itiraz incelemesinin yalnızca şekli olarak yapılabileceği hususunda ısrar ettikleri, için esasına girmedikleri görüldü<sup>24</sup>.

<sup>22</sup> Yargıtay CGK., 07.04.2009 tarih, 2009/3-64 E. ve 2009/83 K. (UYAP PORTAL); Yargıtay CGK., 03.02.2009 tarih, 2009/4-13 E. ve 2009/12 K. (UYAP PORTAL).

<sup>23</sup> Yargıtay CGK., 22.01.2013 tarih, 2012/10-534 E. ve 2013/15 K. (UYAP PORTAL).

<sup>24</sup> AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/07/2022, § 10.



Bu şekildeki uygulama farklılıkları ve bariz hukuka aykırılıklar telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğurmuştur<sup>25</sup>. Bu nedenle konu AYM tarafından da ele alınmıştır. Yukarıda belirtilen bireysel başvuru kararında AYM, Yargıtay kararlarına atıfta bulunarak, sanığın sorgusu yapılmadan<sup>26</sup>, sanığın HAGB'yi kabule dair bir beyanı olmadan<sup>27</sup>, mülga kanun hükmüne dayanılarak<sup>28</sup>, aynı fiil hakkında ikinci kez yürütülen yargılama nedeniyle<sup>29</sup> veya şikâyetten vazgeçmeye rağmen<sup>30</sup> HAGB kararlarının verildiğini belirtmiştir<sup>31</sup>. AYM kararında bu hususlara ek olarak, HAGB uygulamalarının artmasıyla beraat kararlarının düştüğünü, itirazların çoğunlukla reddedildiğini<sup>32</sup>, HAGB'ye konu kararların yetersiz gerekçeyle verildiğini ve böylece usul istismarı yapıldığını<sup>33</sup> belirterek ihlal kararı vermiştir. Ayrıca AYM bahse konu kararda, itiraz kanun yolunun iyileştirilmesi veya HAGB kararının istinafa tabi olması yönünde tavsiyede bulunmuştur<sup>34</sup>.

Anayasa Mahkemesinin Atilla Yazar ve diğerleri kararından sonra kanun koyucu 7445 sayılı Kanun değişikliği ile daha önce Yargıtay CGK kararlarıyla şekillenen ancak uygulama birliği bulunmayan, “itiraz mercinin esastan inceleme yapması” yetkisini kanunlaştırmak farklı uygulamalardan kaynaklanan sorunları gidermeye çalışmıştır. Ancak konuyu bu kanun değişikliğinden sonra tekrar ele alan AYM, sonraki tarihli iptal kararında<sup>35</sup>, yukarıdaki bireysel başvuru kararında belirtilen hususlara yeniden değinmiş, bunlara ek olarak “*HAGB kararını denetlemesi zorunluluğu getirilmiş ise de bu durum hükümün denetlenmesini talep etme hakkı ile mahkemeye erişim hakkının sınırlandığı gerçeğini değiştirmemektedir. Zira dava konusu kuralın kapsamında kalan hükümler yönünden olağan denetim merci istinaf kanun yolu olarak düzenlenmişken sanığın HAGB uygulanmasını kabul etmesi ve mahkemenin HAGB kararı vermesiyle artık bu yola başvuru imkânı ortadan kalkmakta-*

<sup>25</sup> Yargıtay CGK., 10.04.2018 tarih, 2014/487 E. ve 2018/151 K. sayılı kararında, mala zarar verme suçunda şikâyet olmamasına rağmen verilen HAGB kararına itiraz edilmeden sürenin geçirilmesi nedeniyle olağan kanun yolunun tüketilmediğinden bahisle kanunu yararına bozma talebini reddetmiştir.

<sup>26</sup> Yargıtay 11. C.D., 01.10.2020 tarih, 2019/1941 E. ve 2020/5031 K.

<sup>27</sup> Yargıtay 16. C.D., 13.11.2020 tarih, 2020/7347 E. ve 2020/5734 K.

<sup>28</sup> Yargıtay 5. C.D., 27.02.2014 tarih, 2014/2095 E. ve 2014/2139 K.

<sup>29</sup> Yargıtay 8. C.D., 05.10.2015 tarih, 2015/12275 E. ve 2015/22071 K.

<sup>30</sup> Yargıtay 18. C.D., 18.04.2016 tarih, 2016/216 E. ve 2016/7893 K.

<sup>31</sup> AYM, Atilla Yazar ve diğerleri, § 77.

<sup>32</sup> AYM, Atilla Yazar ve diğerleri, § 110-111.

<sup>33</sup> AYM, Atilla Yazar ve diğerleri, § 124-132.

<sup>34</sup> AYM, Atilla Yazar ve diğerleri, § 177.

<sup>35</sup> AYM, E.2022/120, K.2023/107, § 56.

*dır. Sanığın geçerli bir feragat iradesi olmaksızın kanunen tâbi olduğu istinaf yoluna başvurusunun bu aşamada imkânsız kılınması -alternatif bir denetim mekanizması getirilmiş olsa bile- hükmün denetlenmesini talep etme hakkı ile mahkemeye erişim hakkını sınırlamaktadır.” şeklinde tespitlerde bulunmuş ve Anayasanın 13, 17, 35. ve 36. maddelerine aykırılık olduğuna karar verip kuralın iptaline hükmetmiştir<sup>36</sup>.*

HAGB’ye ilişkin yaşanan hukuki sürecin akabinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun değişikliği ile birlikte kurum istinafa tabi hale getirilmiştir. Esasen doktrinde uzun zamandan beri kurumun istinaf kanun yoluna tabi olması gerektiği savunulmuştur<sup>37</sup>.

HAGB’nin itiraz kanun yoluna tabi olması birçok yönüyle sorunludur. İlk olarak itiraz mercilerinden kendi işlerine ek olarak bir de HAGB kararlarını incelemelerini beklemek mümkün değildir. İş yoğunluğu içinde HAGB kararlarının ikinci planda kalması doğal neticedir. Ayrıca itiraz yolu çoğunlukla aynı dosyanın iki farklı merci tarafından incelenmesine neden olur. Yani dosyada bulunan bir kısım sanıklar hakkında HAGB kararı uygulanıp, diğerleri hakkında mahkûmiyet veya beraat hükmü kurulabilir. Ya da bir sanığın işlediği suçlardan bazılarında HAGB kararı verilir, diğer suçlarda bu karar verilmeyebilir. Bu durumda dosyaların yarısı itiraza, kalan yarısı istinafa tabi olacaktır. Ancak her iki merci de sadece kendilerine tabi olan kişi veya suçları değil, olayı anlayabilmek için dosyayı kül halinde inceleme gereği duyacaktır. Bu da aynı dosyanın iki farklı mercide incelenmesine neden olacaktır. Yine, HAGB kararı kapsamındaki suçlarla istinaf kapsamındaki suçlar arasında hukuki ve fiili bağlantı bulunması veya sanıklar arasında iştirak iradesi bulunması gibi durumlarda itiraz ve istinaf mercilerinin birbirlerinden farklı kararlar alması da adaletsizliğe sebep olacaktır.

<sup>36</sup> Anayasa Mahkemesinin HAGB kararına karşı kanun yolu bakımından 2009 yılında yaptığı değerlendirme bugünkü kararının tam aksi yöndedir. Karara göre; “Öte yandan, (12) numaralı fıkra hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebileceği belirtilmekte ise de, bu kurala temyiz incelemesi yolu kapatılmış değildir. İtiraz yolu da verilen kararın bir üst merci tarafından yeniden gözden geçirilmesini sağlayan ve kararın sağlığı bakımından güvence oluşturan kanun yollarından biridir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları sanık hakkında hukuki sonuç doğuran kesin hüküm niteliğinde olmadığından, deneme süresi sonunda verilecek düşme kararı veya geri bırakma koşullarına uyulmaması halinde verilecek karar hakkında esas hükümle birlikte temyiz denetimi olanaklı bulunmaktadır.” AYM, E.2007/14, K.2009/48, 12/03/2009.

<sup>37</sup> Yıldırım, s. 455; Sarıgül, Kanun Yolu, s. 83; Gürühan, s. 161; Anıl Akyıldız, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Sorunlar’, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: Özel Sayı, Yıl: 2020, ss. 65-88, s. 82.

### III. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASININ UYGULANMASINDA LEHE KANUNUN GERİYE YÜRÜMESİ

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması hakkında belirtilen kanun değişiklikleri Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 7’de düzenlenen lehe kanunun geriye yürümesi ile ilgili hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağını gündeme getirir. Bu bakımdan kurumun hukuki niteliği önem arz eder. Eğer maddi hukuka ait olduğu kabul edilirse, sanıklar lehine herhangi bir kanun değişikliğinin olması halinde, lehe düzenlemeden faydalanmaları sağlanacaktır. Usul hukukuna ilişkin olduğunun kabul edilmesi halinde ise, derhal uygulama ilkesi geçerli olacaktır. Bu bakımdan bir normun maddi ceza hukukuna mı, yoksa ceza muhakemesi hukukuna mı ait olduğunu belirlemek sadece teorik olarak değil, pratik olarak da sonuç doğuracağından önemlidir. Bu hususun tespiti bakımından elbette normun hangi kanunda düzenlendiğine bakmak bir yol olabilir. Ancak tek başına yeterli değildir. Çünkü bir normun ceza kanununda düzenlenmesi tek başına ceza normu haline gelmesine neden olmayacağı gibi, ceza muhakemesi kanununda düzenlenmesi de tek başına usul normu haline getirmeyecektir. Ceza kanununda muhakeme normu bulunabileceği gibi, ceza muhakemesi kanununda da ceza normu bulunabilir. Bu bakımdan düzenlenen normun amacına bakmak gerekecektir<sup>38</sup>.

HAGB’nin hukuki niteliği hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Güngör/Okuyucu-Ergün’e göre, HAGB devletin cezalandırma yetkisinin kullanılmasına ilişkin olduğundan maddi ceza hukukuna ilişkindir<sup>39</sup>. Sarıgül’e göre, HAGB yoluyla devletin cezalandırma yetkisini belli bir süre kullanmaması, sürenin sonunda ise mahkûmiyet hükmünün ortadan kalkması, cezanın ertelenmesine benzer özelliklerinin olması dikkate alındığında tıpkı erteleme ve seçenek yaptırımlara çevirme gibi cezaların kişiselleştirilmesi kurumlarından biridir ve maddi ceza hukuku normu niteliğindedir<sup>40</sup>. Tulay’a göre, HAGB failin işlediği fiil üzerinde herhangi bir etkisi olmayan, suçun unsurlarını değiştirmeyen, ancak failin cezalandırılmasına engel olan bir kurumdur. Düşme nedeniyle ortaya çıkan cezasızlık hali muhakeme işleminden ibarettir. Bu hususun tek başına fail lehine olması, kurumun maddi ceza normu olduğu anlamına gelmez. Bu nedenle HAGB bir muhakeme normudur<sup>41</sup>.

<sup>38</sup> Nevzat Toroslu/ Haluk Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, 24. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018, s. 34.

<sup>39</sup> Güngör/ Okuyucu- Ergün, s. 1954.

<sup>40</sup> Ali Tanju Sarıgül, ‘Türk ve Alman Hukukunda Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması’, Türkiye Barolar Birliği (TBB) Dergisi, Sayı: 118, Yıl: 2015, ss. 125-162, s. 132. (Kısaltma; Sarıgül, Türk ve Alman Hukukunda).

<sup>41</sup> M. Emre Tulay, ‘Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması: Yasal Şartların Yerindeliği ve Kararın Hukuki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme’, Hacı Bayram Veli Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 4, Yıl: 2021, ss. 477-525, s. 498.

Ünver/Hakeri'ye göre, HAGB koşullu bir düşme nedenidir<sup>42</sup>. Centel/Zafer'e göre, geri bırakma süresince HAGB durma kararı niteliğindedir<sup>43</sup>. Bizim de katıldığımız doktrindeki diğer görüşlere göre ise, HAGB ceza muhakemesine ilişkin özellikler barındırsa da kanuni şartların gerçekleşmesi ile davanın düşmesi, mahkûmiyet hükmünün ortadan kaldırılması ve failin isnat edilen suçu işlememiş sayılması, bu kapsamda fail ile devlet arasındaki ilişkinin sona ermesi nedenleriyle karma niteliğe sahiptir<sup>44</sup>. Yargıtay'da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunu, usul hukukuna ve maddi hukuka ilişkin özellikler barındırması nedeniyle karma nitelikte kabul etmektedir<sup>45</sup>.

Kurumun karma niteliği nedeniyle maddi hukuka ilişkin özellikleri bakımından TCK m. 7 hükmünün uygulanması gerekir. Ancak daha önceki HAGB düzenlemeleri veya HAGB gibi karma nitelikte olduğu kabul edilen uzlaştırma ile ilgili düzenlemelerde olduğu gibi uyarlama yargılamalarının yapılmasının önüne geçebilmek adına kanun koyucu bu hususta önlem almıştır. 7499 sayılı Kanun'un 22. maddesi ile eklenen CMK geçici madde 6/2'de izlenecek usul belirlenmiştir. Buna göre;

- HAGB kararının istinafa tabi olduğunu belirten (CMK 231/12) hükmü ile HAGB açıklama kararının itiraza tabi olduğunu belirten (CMK 231/11) hükmü, ancak 01.06.2024 tarihinden sonra verilen HAGB kararları için uygulanacaktır. (CMK geçici madde 6/2-a)
- 01.06.2024 tarihinden önce verilen HAGB kararları hakkında itiraz kanun yolu uygulanmaya devam edecektir. İtiraz merci değişiklikten önceki usule göre, yani maddi ve şekli yönden inceleyerek itirazı sonuçlandıracaktır. (CMK geçici madde 6/2-b)
- 01.06.2024 tarihinden önce verilen HAGB kararının açıklanması halinde açıklanan hüküm değişiklikten önceki kanun yoluna, yani istinaf yoluna tabi olacaktır. (CMK geçici madde 6/2-c)
- 01.06.2024 tarihinden önce verilen HAGB kararı bakımından sanığın kabul etmesi şartı aranmaya devam edecektir. (CMK 6/2-d)

<sup>42</sup> Ünver/ Hakeri, s. 690.

<sup>43</sup> Centel/ Zafer, s. 872.

<sup>44</sup> Can Canpolat, s. 1273; İbrahim Keskin, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararları ve Disiplin Soruşturmalara Etkisine Dair Bir İnceleme', Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 54, Yıl: 2023, ss. 1-38, s. 5; Yasin Sezer/ Ali İhsan İpek, 'Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkisi', Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3, Yıl: 2020, ss. 43-74, s. 50; Akyıldız, s. 68.

<sup>45</sup> Yargıtay CGK., 05.04.2023 Tarih, 2023/2-37 E. ve 2023/202 K. (UYAP PORTAL).

Bu düzenlemelerden, kanun koyucunun Anayasa Mahkemesinin belirttiği hususları kısmen yerine getireceği anlaşılmaktadır. Zira 01.06.2024 tarihinden önce HAGB kararı alan kişiler yönünden kabul, kanun yolu gibi iptal sebeplerine uygun davranılmamıştır. Hâlbuki bu kişiler, 01.06.2024 tarihinden sonra da denetim yükümlülüğü altında kalacaktır. Denetim süresi içinde suç işlemleri halinde tekrar kurumdan faydalanmaları mümkün olmayacaktır. Ayrıca doktrin ve Anayasa Mahkemesinin ittifakla işlevsizliğini belirttikleri itiraz kanun yoluna razı olmaları beklenmektedir. Kanun koyucunun bu düzenlemeler ile yargının iş yüküne öncelik verdiği anlaşılmaktadır. Ancak, söz konusu düzenlemelerin eşitlik ve hak arama hürriyetinin ihlali bakımından tekrar Anayasa Mahkemesinin önüne gelebileceği değerlendirilmiştir. Zira 01.06.2024 tarihinden önce verilen HAGB kararları bakımından, en azından denetim süreleri dolana kadar kabul, müsadere ve itiraz mercilerinin yetersizliği hususlarında oluşan sorunlar ortaya çıkmaya devam edecektir.

#### IV. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASININ UYGULANMASINDA MÜSADEREYE İLİŞKİN UYGULAMADA ORTAYA ÇIKAN PROBLEMLER

Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasında sorunlu alanlarından biri de müsadere'dir. 7499 sayılı Kanun değişikliğinden önce CMK m. 231/5'te bulunan "*hükümün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükümün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder*" şeklindeki düzenleme müsadere hususunda açıklık içermemekteydi. Doktrinde ve Yargıtay kararlarında, müsadere'nin bir güvenlik tedbiri olduğu ve asıl hükümün parçası niteliğinde olduğu belirtiliyordu. Bu nedenle asıl hüküm askıda bekletildiğine göre, asıl hükme bağlı olan müsadere kararının da askıda bekleyeceği ifade ediliyordu. Müsadere kararı verilen eşyanın denetim süresi dolana kadar bekletilmesi, denetim süresinin iyi halli geçirilmesi halinde hüküm tüm sonuçlarıyla ortadan kalkacağından sanığa iadesinin sağlanması gerektiği belirtiliyordu<sup>46</sup>.

Anayasa Mahkemesi ise, müsadereye hangi aşamada karar verileceği hususunda bir kanuni düzenlemenin olmadığını, askıya alınan hüküm nedeniyle, sanığın keyfi veya hukuka aykırı müsadere iddialarını dile getireceği bir istinaf makamının olmadığını, bu durumun da aşırı bir külfet yarattığını belirterek iptal karar vermiştir<sup>47</sup>.

<sup>46</sup> Devrim Güngör/ Haluk Toroslu, 'Müsadere ve Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme', Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Sayı: 4, Yıl: 2016, ss. 1967-1980, s. 1976; Centel/Zafer, s. 878; Şen/Maviş, s. 84; Yargıtay 8 C.D., 05.03.2024 Tarih, 2023/4562 E. ve 2024/2068 K. (UYAP PORTAL); Yargıtay 8 C.D., 21.02.2024 Tarih, 2023/2730 E. ve 2024/1628 K. (UYAP PORTAL).

<sup>47</sup> AYM, E.2022/120, K.2023/107, § 47.

Bu doğrultuda 7499 sayılı Kanunla değişik CMK'nın 231/5 maddesi "*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, müsadereye ilişkin hükümler hariç, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade eder.*" şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle, HAGB'nin istinaf kanun yoluna tabi olması neticesinde müsadereye de kanun yolundan geçmesi sağlanmış, ayrıca müsadereye HAGB'nin sonuç doğurmamasına istisna olduğu belirtilerek belirsizlik ortadan kaldırılmıştır. Artık kararın kesinleşmesi ile müsadere gerçekleşecektir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında müsadereye ilişkin düzenlemenin etkilerinden biri de adli emanet büroları üzerinde olacaktır. Elkonulan eşyalar istisnaları bulunmakla birlikte adli emanet bürolarında tutulmaktadır. Bu bakımdan kanun değişikliği öncesi HAGB kararı itiraz kanun yoluna tabi olduğundan, hızlıca suç eşyasının müsadereye karar verilip, adli emanetten tasfiyesi sağlanabiliyordu. Ancak yeni düzenleme ile birlikte suç eşyalarının kararın kesinleşmesine kadar, yani istinaf incelemesi tamamlanana kadar muhafazası gerekecektir. Bu durum zaten çok dolu olan adli emanet bürolarının kapasitesinin yetersiz kalmasına neden olabilir. Neticeten, yeni düzenleme kanun koyucunun suç ve ceza politikasının bir ürünü olduğundan yerindeliği tartışılabilir ise de, Anayasa Mahkemesi kararında geçen eleştirilerin giderildiğinin de kabulü gerekir.

## V. İŞ YÜKÜNÜN ARTMASI

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı kanun yolu olarak istinaf yolunun öngörülmesi ile Bölge Adliye Mahkemelerinin iş yükünde muazzam bir artış olacaktır. İstatistiklere göre, 2023 yılı içerisinde ülke genelinde 2.002.521 karar verilmiştir. Bu kararların 881.669 tanesi mahkûmiyet, 360.049 tanesi beraat, 461.680 tanesi hükmün açıklanmasının geri bırakılması, 299.123 tanesi ise diğer kararlar şeklindedir<sup>48</sup>.

Bölge Adliye Mahkemeleri Ceza Daireleri ise, 2023 yılı içerisinde ülke genelinde 612.308 yeni dosya almıştır. Bir dosyanın görülme süresi ise ortalama 228 gün olarak belirlenmiştir. 2023 yılında HAGB kararları istinaf kanun yoluna tabi olmadığından, belirtilen dosya ve gün sayısı HAGB dışında kalan kararlara ilişkindir. Bu hesaba göre istinaf mahkemeleri ilerleyen süreçte mevcut dosyalarının yüzde 75 daha fazlasını alacak, yıllık esas sayıları 1 milyonu geçecektir. Aynı şekilde dosya görülme süreleri de uzayacaktır. Bu bakımdan istinaf mahkemelerinin fiziki şartlarında ve personel sayısında acilen iyileştirme yapılması gerekmektedir<sup>49</sup>.

<sup>48</sup> [https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet\\_ist-2023CALISMALARI59.pdf](https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet_ist-2023CALISMALARI59.pdf), s. 21.

<sup>49</sup> [https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet\\_ist-2023CALISMALARI59.pdf](https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22042024115644ADalet_ist-2023CALISMALARI59.pdf), s. 47-48.

Belirtilen istatistikler göz önüne alındığında, istinaf mahkemelerinin iş yükünün artışı nedeniyle önlem alınmaması halinde zaten hantal olan yargı daha da ağırlaşacaktır. Günümüzde infaz yasaları, HAGB, erteleme gibi kurumlarla toplumda bir cezasızlık algısının oluştuğu ortadadır. Kanun yolu nedeniyle sürecin fazla uzaması da cezasızlık algısının pekişmesine neden olacaktır. Suç failine “seni bu seferlik cezalandırmıyorum” demek için 3-5 yıl uğraşılacak sistem çökmeye mahkûmdur. Bu durum faili ıslah etmekten çok yeni suçlar işleme hususunda özgüven verir. Bu nedenle yargının en temel sorunlarından birinin iş yükü ve iş yükünün sebep olduğu sorunlar olduğunu kabul etmek gerekir. Ancak yalnızca istinaf mahkemelerinin şartlarının iyileştirilmesi değil, aynı zamanda ilk derece mahkemelerinin iş yükünün de azaltılması gerekir. Bu sayede istinaf mahkemelerinin de iş yükü azalmış olacaktır.

## SONUÇ

Onarıcı adalet ürünü olan HAGB bir taraftan mağdurun zararının giderilmesini, diğer taraftan ise failin ıslahını amaçlar. Bu sayede toplumsal barış temin edilecek ve yargının iş yükünün de azaltılması sağlanacaktır. Günümüzde, özellikle basit suçlar yönünden adliyelerin meşgul edilmesi, zaman ve emek kaybına neden olmaktadır. Kanun koyucu da, dosya sayılarını göz önüne alarak çeşitli onarıcı adalet yöntemlerine müracaat etmektedir. Ancak bu kurumların hukuk sistemimizde fazlaca geçmişinin olmaması nedeniyle oluşan bir sorun düzeltilindiğinde başkaca bir sorun ortaya çıkmaktadır.

Son düzenlemeyle kanun koyucunun, oluşan sorunlardan bazılarını çözmeye yönelik adım attığı görülmüştür. Ancak özellikle istinaf kanun yoluna tabi olma hususunda 01.06.2024 tarihinden önce HAGB kararı alanların kapsam dışında tutulması doğru değildir. Kurumun karma niteliği yönündeki Yargıtay kararları ile Anayasa Mahkemesinin ihlal ve iptal kararlarındaki gerekçeler dikkate alındığında, 01.06.2024 tarihinden önce verilen HAGB kararları yönünden de kanun değişikliğinin geçerli olması gerekirdi.

HAGB'nin bu noktaya gelmesindeki başlıca nedenlerden biri de mevcut iş yoğunluğudur. Kanun koyucunun bu sorunu görüp, öncelikli olarak iş yoğunluğunu azaltacak düzenlemeler yapması gerekir. Ancak genellikle ağır hareket edilmekte veya iş işten geçtikten sonra önleyici bir düzenleme yapılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucunun bu ve benzer sorunların üzerine gitmemesi halinde, bugün itiraz mercilerinin işlevsizliğinden bahsedilirken, ilerleyen dönemlerde istinaf incelemesinin de işlevsizliğinden bahsedilecektir.



## KAYNAKÇA

- AKYILDIZ, Anıl, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Sorunlar’, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: Özel Sayı, Yıl: 2020, ss. 65-88.
- BAYTAZ, Abdullah Batuhan, ‘Onarıcı Adalet Genel Bir Bakış’, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 71, Sayı: 1, Yıl: 2013, ss. 117-129.
- CANPOLAT, Can, ‘Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı Çerçevesinde Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Müessesesine İlişkin Bir İnceleme’, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 2, Yıl: 2023, ss. 1271-1295.
- CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 21. Baskı, Beta Basım, İstanbul, 2022.
- ÇETİNTÜRK, Ekrem, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- GÜNGÖR, Devrim/OKUYUCU-ERGÜN, Güneş, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması’, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Sayı: 4, Yıl: 2016, ss. 1951-1965.
- GÜNGÖR, Devrim/ TOROSLU, Haluk, ‘Müsadere ve Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması İlişkisi Üzerine Kısa Bir Değerlendirme’, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 65, Sayı: 4, Yıl: 2016, ss. 1967-1980.
- GÜRÜHAN, Caner, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Güncel Sorunların Yargıtay Kararları Işığında Değerlendirilmesi’, TBB Dergisi, Sayı: 111, Yıl: 2014, ss. 133-162.
- KESKİN, İbrahim, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararları ve Disiplin Soruşturmalarına Etkisine Dair Bir İnceleme’, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 54, Yıl: 2023, ss. 1-38.
- SARIGÜL, Ali Tanju, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararlarının Denetiminde Kanun Yolu Sorunu’, TBB dergisi, Sayı: 125, Yıl: 2016, ss. 59-84. (Kısaltma: Sarıgül, Kanun Yolu)
- SARIGÜL, Ali Tanju, ‘Türk ve Alman Hukukunda Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması’, Türkiye Barolar Birliği (TBB) Dergisi, Sayı: 118, Yıl: 2015, ss. 125-162. (Kısaltma; Sarıgül, Türk ve Alman Hukukunda)
- SEZER, Yasin/ İPEK, Ali İhsan, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasının Kamu Personel Hukukuna Etkisi’, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 3, Yıl: 2020, ss. 43-74.
- ŞEN, Ersan/ MAVİŞ, Mert, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2014.
- TOROSLU, Nevzat/ TOROSLU, Haluk, Ceza Hukuku Genel Kısım, 24. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018.

TULAY, M. Emre, ‘Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması: Yasal Şartların Yerindeliği ve Kararın Hukuki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme’, Hacı Bayram Veli Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 25, Sayı: 4, Yıl: 2021, ss. 477-525.

ÜNVER, Yener / HAKERİ, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 21. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023.

YILDIRIM, Akif, ‘Mayınlı Bir Alan: Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararının Denetimi’, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı: 11, Yıl: 2018, ss. 435-480.

### ***Çevrimiçi Kaynaklar***

<https://adlisicil.adalet.gov.tr> (erişim tarihi: 30.04.2024)

<https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi> (erişim tarihi: 30.04.2024)